Yazar Şamil Demir
Çarşamba, 04 Şubat 2009 21:12

TBMM gündeminde olan Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu Tasarısı, (HUAK) arabuluculuk eğitim kurumlarını ve arabuluculuk eğitiminin şartlarını düzenlemektedir. Dünya uygulamasında arabuluculuğun düzenlenmesi konusunda çeşitli tercihler yapılmıştır. Örneğin Birleşik Krallık ve Hollanda arabuluculuk konusunda bir yasal düzenleme yapma gereği duymamışken, Avusturya, Slovakya ve Romanya arabuluculuk konusunda, kara avrupası sisteminin bir gereği olarak yazılı düzenleme yapmayı tercih etmişlerdir.

Mevzuatı kara avrupası sisteminin etkisinde bulunan Türkiye de hazırladığı tasarı ile bu konuda yasal düzenleme yapmayı tercih etmiştir. Hazırlanan HUAK tasarısının gerekçesinde, dünyadaki bütün arabuluculuk uygulamalarının dikkate alındığı yazmaktadır. Tasarının oluşturulmasında esas alınan örnekler arasında Avusturya örneği de göze çarpmaktadır. Tasarı gerekçesinin aşağıdaki kısmı da bu yöndeki tespiti desteklemektedir:

“Tasarının hazırlanmasında Uncitral Model Kanun ve Avrupa Birliği Direktif Tasarısı dışında, Özel Hukukta Uyuşmazlık Çözümüne İlişkin Alternatif Usuller Hakkında Yeşil Kitap ile Avusturya Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuğa İlişkin Federal Kanun, Almanya’nın 1999 yılında yürürlüğe giren Baden Würtenberg Uzlaşma Kanunu ile Bavyera’nın 2000 yılında kabul edilen Özel Hukukta Zorunlu Alternatif Uyuşmazlık Çözümü Kanunu, Macaristan Arabuluculuk Kanunu ile son yıllarda kabul edilmeleri nedeniyle Bulgaristan ve Slovakya Arabuluculuk Kanunları, çalışmada dikkate alınmıştır. Bu yazılı kaynaklar yanında, Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, İtalya, İspanya, Kanada gibi ülkelerin uzmanlarıyla çeşitli zamanlarda toplantılar yapılmış, Almanya, Hollanda ve Avusturya gibi ülkelerin uzmanları ve uygulamacılarıyla bir araya gelinerek, mukayeseli hukuktaki gelişmeler izlenmiştir.”

HUAK Tasarısının, arabuluculuk eğitimini Adalet Bakanlığından izin alacak “eğitim kurumları” na devretmesi, çeşitli üniversiteler bünyesinde bu konuda çalışmalar ve hazırlıklar yapılmasına da vesile olmuştur. Hatta Başkent Üniversitesinde Türkiye 'nin ilk arabuluculuk eğitimi programı hazırlanmış, eğitim duyurularını yapmıştır. Oldukça yoğun ilgi gören programın kayıtlarının dolmak üzere olduğunu duyuyoruz. Başlayan eğitimlerin dayanağı ise yasalaşması beklenen tasarının geçici 2. maddesidir. Bu maddeye göre:

“GEÇİCİ MADDE 2- (1) Bu Kanunun Resmî Gazete’de yayımı tarihini takip eden bir yılın sonuna kadar alınan arabuluculuk belgesinin geçerliliği konusunda, Kurul tarafından yapılacak inceleme sonucunda, söz konusu belgenin bu Kanunda aranan koşullara uygun olarak verilip verilmediği, eksik kalan hususların ne suretle yerine getirileceği hususunda bir karar verilir. Bu başvurunun Kurulun ilk toplantısından itibaren altı ay içinde yapılması gerekir. Kurul tarafından Kanunda belirtilen koşullara uygun belge verildiği anlaşılan kişiler, Adalet Bakanlığı tarafından 20 inci madde kapsamında düzenlenecek sınava girmeye hak kazanırlar.”

Mevcut arabuluculuk eğitim programlarının hazırlanması sırasında dünya uygulamasından birçok örnek incelenmiştir. Ancak uygulamadaki farklılıklar ve eğitim süresindeki 7 günden başlayıp 7-8 ay sürecek bir eğitime karşılık gelen ve 200 saate varan eğitimler, arabuluculuk eğitiminin dizaynında ülkemiz şartlarının, tasarı gerekçe ve maddelerinin de dikkate alındığı bir takım tercihler yapılmasına ve programın buna göre hazırlanmasına yol açmıştır.

HUAK tasarısındaki Avusturya uygulaması lehine sezilen ağırlık, bizlerde Avusturya düzenlemesinin, Türk arabuluculuk eğitimine ilişkin yönetmeliğin hazırlanması sırasında dikkate alınacağı yönünde bir beklenti yaratmaktadır. Bu nedenle Ocak 2004 'te Avusturya Adalet Bakanlığı tarafından yürürlüğe sokulan 47 numaralı Avusturya Arabuluculuk Eğitimi Yönetmeliği 'nde düzenlenen eğitim içeriği ve saat tercihlerinin incelenmesi gerekecektir. Yönetmelik, eğitim içeriği ve bunların toplam eğitim saati içinde alması gereken ağırlık konusunda eğitim dizaynı yapanlara yol gösterecek niteliktedir.

Türk tasarısında arabuluculuk eğitimi alacaklar mesleki olarak sadece ikili bir ayrıma tabi tutulmuştur. Bu ayrım hukukçu olan ve hukukçu olmayan arabulucu adayları şeklinde yapılmıştır. Hukukçuların arabuluculuk eğitiminde almaları tasarlanan 100 saatlik hukuk eğitiminden muaf tutulması, 150 saat arabuluculuk eğitimi almaları, hukukçu olmayanların ise 150 saatlik arabuluculuk eğitiminin yanı sıra 100 saatlik hukuk eğitimi alması söz konusudur.

Avusturya düzenlemesinde ise dörtlü bir ayrım göze çarpmaktadır. Buna göre arabuluculuk eğitimi alacaklar dört ayrı kategoride düzenlenmiştir:

1. Hukuk eğitimi alanlar
2. Psikoloji eğitimi alanlar
3. İktisat ve işletme eğitimi alanlar
4. Diğer alanlarda eğitim alanlar.

Avusturya düzenlemesinde de bizim tasarımıza benzer şekilde hukukçular hukuk derslerinden muaf tutulmuşlardır. Ek olarak iktisatçı ve işletmeciler de ekonomi derslerinden muaf tutulmuşlardır. Bunların dışında herhangi bir muafiyet düzenlenmemiştir. Eğitim saatleri meslek gruplarına göre değişiklikler gösterecek şekilde diğer derslerin tamamı arabuluculuk eğitimi alacakların ortak dersleri olarak düzenlenmiştir.

Türk tasarısında arabuluculuk eğitimi; “arabuluculuk dersleri” ve “hukuk dersleri” olarak ikiye ayrılabilirken, Avusturya Arabuluculuk Yönetmeliğinde “teorik” ve “uygulama odaklı” bölümler olarak ikili bir ayrıma gidilmiştir.

Eğitim saati toplamı hukukçular, psikologlar, iktisatçılar ve işletmeciler için toplam 220 saat olarak düzenlenmişken, bu bölümlerden herhangi birinden mezun olmayan arabulucu adaylarının toplam eğitim saati 365 saat olarak düzenlenmiştir.

Avusturya Arabuluculuk Eğitimi Yönetmeliğinde düzenlenen arabuluculuk eğitimi iki ana başlıkta şu şekilde düzenlenmiştir:

A- Teorik Bölüm

1. Genel hatları ve örnekleriyle birlikte arabuluculuğun özellikleri ve gelişimi,

2. Tartışma ve çözüm odaklı yaklaşımların önemle dikkate alınışı ile arabuluculuğun yöntem seyri, metotları ve safhaları,

3. İletişimin temelleri; özellikle, iletişim, soru ve müzakere teknikleri; çatışma hallerinin dikkate alınışı ile liderlik ve yönetme (moderasyon),

4. Çatışma analizi,

5. Arabuluculuğun biçimleri ve uygulama alanları; örneğin, tek (ayrı), çoklu ve takımlı arabuluculuk ayrıca büyük grup arabuluculuk; aile, ekonomi ve kültürlerarası arabuluculuk,

6. Kişilik teorilerine giriş, özellikle kişilik yapıları, grup süreçlerinin temelleri ve psikososyal müdahale biçimleri ayrıca cinsiyet rol ve farklılıkları,

7. Arabuluculuğun etik problemleri, arabulucunun rol anlayışı ve davranışı, arabuluculukta benlik imgesi ve sosyal imge,

8. Hukuki düzenlemelerin genel hatları,

9. Ekonomik bağlantıların genel hatları.

B- Uygulama Odaklı Bölüm

1. Bireysel ve grup deneyimi,

2. Rol oynama, canlandırma ve yansıtma uygulamalarında arabuluculuk teknikleri seminerleri,

3. Akran grup çalışmaları

4. Vaka çalışması

5. Gözetim altında arabuluculuk uygulaması (3 saati tek (ayrı) denetim)

Avusturya Arabuluculuk Eğitimi Yönetmeliğinde dört meslek grubunun sayılan başlıklarda alacakları eğitimin saatleri dört ayrı tablolarda düzenlenmiştir. Bu tabloların birleştirilmesi sonucunda ortaya çıkmakan tablonun inlenmesinden meslek gruplarına göre eğitim saatlerindeki farklılıklar ve muafiyetler gözlenmektedir.

EĞİTİM İÇERİĞİ

Saat

Saat

Saat

Saat

Bölüm 1

Teorik Bölüm

Hukukçular için

Psikoloji eğitimi almış olanlar için

İktisat ve işletme eğitimi almış olanlar

Bölüm toplamı

200

136

136

136

1.Genel hatları ve örnekleriyle birlikte arabuluculuğun özellikleri ve gelişimi

12

8

8

8

2.Tartışma ve çözüm odaklı yaklaşımların önemle dikkate alınışı ile arabuluculuğun yöntem seyri, m

26

24

24

24

3.İletişimin temelleri; özellikle, iletişim, soru ve müzakere teknikleri; çatışma hallerinin dikkate alınışı

32

32

12

32

4.Çatışma analizi

15

14

10

14

5.Arabuluculuğun biçimleri ve uygulama alanları; örneğin, tek(ayrı), çoklu ve takımlı arabuluculuk ayr

20

18

18

18

6.Kişilik teorilerine giriş, özellikle kişilik yapıları, grup süreçlerinin temelleri ve psikososyal müdahale

20

20

5

20

7.Arabuluculuğun etik problemleri, arabulucunun rol anlayışı ve davranışı, arabuluculukta benlik img

15

12

12

12

8.Hukuki düzenlemelerin genel hatları

40

0

35

8

9.Ekonomik bağlantıların genel hatları

20

8

12

0

Bölüm 2

Uygulama odaklı bölüm

Bölüm toplamı

165

84

84

84

1.Bireysel ve grup deneyimi

40

20

20

20

2. Rol oynama, canlandırma ve yansıtma uygulamalarında arabuluculuk teknikleri seminerleri

58

32

32

32

3.Akran grup çalışmaları

24

10

10

10

4.Vaka çalışması

17

6

6

6

5.Gözetim altında arabuluculuk uygulaması (3 saati tek (ayrı) denetim)

26

16

16

16

GENEL TOPLAM

365

220

220

220

Avusturya Arabuluculuk Eğitimi Yönetmeliğini bizimle paylaşan Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Araştırma Görevlisi Sn. Alper Bulur 'a ve tabloyu Almanca 'dan Türkçeye çeviren Ufuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Araştırma Görevlisi Sn. Duygu Merki 'ye çok teşekkür ederim.

Türkiye 'de arabuluculuk eğitiminin dizaynında dikkate alınabilecek özelliğe sahip bulunan Avusturya Yönetmeliğinin diğer ülke uygulamalarından da yararlanılarak Türkiye şartlarına uyarlanması ve 150 saatlik eğitim saatine ve tasarımızda geçen “arabuluculuk dersleri” ve “hukuk dersleri” ayrımına uygun olarak yeniden dizaynı konusunda Alternatif Uyuşmazlık Çözümleri Derneği 'nde bir çalışma grubu oluşturulmuştur. Çalışmalar sonunda ortaya çıkacak model eğitim programı kamuoyuyla paylaşılacaktır.

//